

Bautastein i Cork i Irland. Noen vikinggraver ligger i nærheten av denne typen monumenter, som kan være tusenvis av år gamle. (Foto: Ceoil)

Vikingene begravde sine døde på gamle, hellige steder

Noen ble gravlagt på kirkegårder, andre ble gravlagt ved eldgamle monolitter i dagens Storbritannia. Dette sier noe om vikingens forhold til lokalbefolkningen, mener irsk arkeolog.

Av [Lasse Bjørnstad](#)

Et vikingfølge kommer over noen gigantiske oppreiste bautasteiner på det skotske høylandet. Hva er det egentlig disse steinene betyr?

– Vikingene kjenner igjen at de er menneskeskapt, noen av steinene er digre. Kanskje de tenker at steinene er magiske, sier Stephen Harrison til forskning.no.

Han er arkeolog ved universitetet i Glasgow, og har jobbet med å se på helt spesielle mønstre i vikinggravene i Storbritannia.

De britiske øyene har tusenvis av bautasteiner. De kalles for *standing stones*, og mange ble satt opp for flere tusen år siden, lenge før vikingene kom til de traktene.

Akkurat hva de ble brukt til og hvordan de ble brukt er det ingen som vet, men de som satt dem opp brukte mye tid og krefter

Gravlagte vikinger

Men steinene gjorde tydeligvis et inntrykk på folkene som kom i årtusenene etterpå, akkurat som de fortsatt gjør inntrykk i dag.

Flere vikinger valgte nemlig å gravlegge sine døde i nærheten av disse steinene, ifølge forskningen

til Stephen Harrison.

Disse gravene går inn i et større vikinggrav-mønster på de britiske øyene. Rundt halvparten av alle gravene som har blitt funnet ligger nemlig sammen med andre, hellige steder. Det var ikke bare blant bautasteiner, men også ved gravhauger og kirkegårder som var viktige for folket som allerede bodde der da vikingene kom.

Men det var en stor forskjell mellom nord og sør i Storbritannia. I nord ble vikingene gravlagt ved eldgamle monumenter, mens i sør ble de gravlagt på kirkegårder, med mange lokale forskjeller.

Et annet eksempel på bautasteiner, plassert i en ring på Orknøyene i Skottland. Det er ukjent om det ligger noen vikinger begravet her. (Foto: Paddy Patterson/[CC BY 2.0](#))

Stephen Harrison tror at disse gravene avslører noe viktig om hvordan vikingene forholdt seg til landet de levde i og folkene de måtte leve med.

Han har undersøkt rundt 200 forskjellige gravsteder i Storbritannia og Irland. Mange av disse ble gravd opp for lenge siden, men tidligere arkeologer behandlet ofte vikinggravene som noe fremmed og mer uinteressant, sammenlignet med de britiske, skotske eller irske kulturminnene, forteller Harrison.

Vikingene kom til Storbritannia helt på slutten av 700-tallet, og angrepet på Lindisfarne-klosteret i 793 er den tradisjonelle begynnelsen på vikingtiden. Vikingene grunnla også store og små bosetninger i Storbritannia og på Irland. Dublin begynte som en vikingbosetning rundt 840, [ifølge Store norske leksikon](#).

Disse bosetningene skapte igjen nye bosetninger, ifølge Harrison, og vikingene spredte seg over store deler av de britiske øyene

Dominanse og samarbeid

– Vikingene ble tradisjonelt sett på av britiske og irske arkeologer som grusomme folk som kom med våpen for å plyndre og ødelegge klostre, sier Harrison.

Dette synet har endret seg kraftig i løpet av de siste hundre årene, og vikinggravene forteller en historie om vikinger som kanskje er mer sensitive enn man skulle tro.

– Hvis vikingene var en fremmed styrke som reiste gjennom landet, ville gravene sett ganske like ut, mener Harrison.

– Siden de er såpass forskjellige, er det grunn til å tro at dette var folk som levde sammen med lokale grupper og tilpasset seg deres tradisjoner.

For eksempel bærer flere kirkegårder preg av denne sameksistensen mellom vikinger og lokale briter.

– Kirkegården i Peel på Isle of Man er et godt eksempel. Her ligger gravene på like rekker, men fem–seks av gravene har gravgods i seg, sier Harrison.

Gravgods kan for eksempel være brosjer eller våpen, et klart tegn på en vikinggrav.

Den gamle katedralen i Peel på Isle of Man. Kirkegården med vikinggraver er enda eldre enn katedralen. (Foto: Kevin Rothwell/[CC BY-SA 2.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/))

– Det er helt klart at de respekterer de andre gravene og tradisjonene til folket som bruker kirkegården.

– Noen av de eldre bautasteinene var også viktige i ritualene til de lokale kristne, selv om de ikke begravde sine døde der.

Men det finnes også vikinggraver som helt tydelig blåser i de lokale tradisjonene.

– Du kan ha rekker på rekker med graver som er plassert i en øst-vest-stilling. Plutselig kan du finne

en vikinggrav som ligger i en nord-sør-orientering.

Et annet, mer dramatisk eksempel finnes også på Isle of Man, på et sted som kalles [Balladoole](#). Her finnes det en diger vikingskipsgrav, i tillegg til kristne- og bronsealdergraver.

– Den er plassert oppå de andre gravene, som for å si at vi er her og vi bestemmer.

En link til fortiden

Men hvorfor er det så stor forskjell mellom nord og sør? Harrison mener det er et vanskelig spørsmål.

– I sør kan vi tenke oss at de lokale elitene ble gravlagt på kirkegårdene, så vikingene fortsetter denne tradisjonen. Når vikingene kommer og tar over, blir det en overføring av makt fra en gruppe til en annen.

Det er vanskeligere å si hvorfor de valgte å bruke de eldgamle steinene og gravhaugene i Skottland.

– For meg ser det ut som om de vil knytte sine egne døde til det lokale landskapet. Dermed skaper de også en slags link og tilhørighet til landets fortid.

Harrison forteller at steinene kunne være viktige for lokalbefolkningen også, men noen steder virker det som om vikingene var de eneste som brukte dem.

Også i Norge?

Gjenbruk av gamle steder er en kjent sak i verdenshistorien, også i Norge.

– Det er et gammelt tema, og det var for eksempel en stor diskusjon på 1960-tallet om hvordan tidlige kristne tok i bruk gamle hedenske plasser i hele Skandinavia sier Jan Bill til forskning.no. Han er professor i arkeologi ved Kulturhistorisk museum i Oslo.

Det finnes også flere eksempler på gjenbruk av gamle, viktige steder blant vikingene i Norge.

– En skipsgrav på Karmøy ble tilsynelatende bygget over en bronsaldergravhaug.

Noe lignende finnes på Borre i Vestfold, hvor en yngre skipsgrav ble lagt tett intill et felt med eldre, monumentale graver.

– Du kan se det som en måte å bygge seg inn i det eksisterende landskapet, sier Jan Bill.

– Du bygger nye monumenter sammen med tidligere maktsymboler for å legitimere egen makt. Det blir en kontinuitet i makten, sier Jan Bill.

Referanse:

Harrison: Separated from the foaming maelstrom: landscapes of insular 'Viking' burial. Anglo-Saxon Studies in Archaeology and History: Early Medieval Mortuary Practices. [Oxford University School of Archaeology](#): Oxford, pp. 61-72. ISBN 9780947816155